

збитку) підприємства. Звіт про зміну складається з двох частин, представлених послідовно один за одним. У першій частині розкривають інформацію за попередній період, у другій - за поточний. Відповідно до п.п. 3 і 4 Наказу Міністерства фінансів РФ від 22.07.2003 № 67н суб'єкти малого підприємництва, які не підлягають обов'язковому аудиту, і некомерційні організації можуть не включати звіт про зміни капіталу.

Звіт про рух грошових коштів - форма фінансової звітності, що характеризує різницю між припливом і відтоком грошових коштів за звітний і попередній звітному період. У звіті про рух грошових коштів відображають відомості про фактичне надходження та витрачання грошових коштів, тобто про дебетові і кредитові обороти по рахунках 30 "Каса" (не рахуючи суми на субрахунку " Грошові документи"), 31 "Розрахункові рахунки". Схоже, що з розвитком інформаційних технологій і широким впровадженням ERP (повномасштабних систем планування та обліку ресурсів підприємства) прийшов час, коли будь-яка звітність (крім податкової - це епархія держави) повинна бути неупередженим відображенням економічної реальності, в якій дане підприємство знаходиться на звітну дату.

Досвід складання фінансової управлінської та стратегічної звітності свідчить про те, чим більший обсяг інформаційних ресурсів виконує система обліку менеджменту, тим успішніше розвивається підприємство. Зокрема, у сферу інтересів менеджерів попадає інформація про зовнішнє оточення (кон'юнктура ринку, ціни, конкуренти, тенденції у зміні попиту тощо), що дає можливість адаптуватись до змін та шукати нових можливостей для розвитку.

Інформація управлінського обліку дає можливість трансформувати стратегічні плани у тактичні й оперативні та швидко реагувати на відхилення у фінансовій та господарських сферах, що сприяє підвищенню ефективності роботи менеджерів та зростанню рентабельності виробництва.

*Михайлишин Аліна,
студентка групи РКзм-51*

СУТНІСТЬ КОНТРОЛІНГУ І ЙОГО КОНЦЕПЦІЇ

У сучасному динамічному бізнес-середовищі компанії змушені адаптуватися до наслідків жорсткої конкуренції, адекватно реагувати на кризові явища, не допускаючи виникнення внутрішньофірмових кризових ситуацій і освоювати сучасні інструменти управління, які успішно змінюють бізнес-діяльність.

Одним з таких інструментів є контролінг, нова концепція управління в рамках сучасного менеджменту. Контролінг допомагає керівництву заздалегідь передбачити динаміку зовнішнього середовища і розробити певну програму заходів, яка дозволить уникнути негативних наслідків або вчасно зреагувати на нові можливості для розвитку підприємства.

Однією з передумов його виникнення та поширення була необхідність об'єднання різноманітних аспектів управління діяльністю в організаційних системах. Контролінг здійснює інтегроване управління підприємством, тобто управління «під єдиним кутом зору», завдяки наявній методичній та інструментальній базі.

Контролінг є не просто інструментом чи комплексом методів управління, це одна з філософій управління бізнесом у сучасному світі. В умовах обмеженості ресурсів використання контролінгу допомагає компанії зайняти оптимальну позицію на ринку, ефективно використовувати наявні активи, отримувати максимальний прибуток, оптимізувавши при цьому внутрішні і зовнішні процеси.

Погляди різних авторів на концепцію контролінгу відрізняються. Л. Малишева виділяє 6 концепцій контролінгу [2]:

- управлінський облік (80-і роки ХХ століття);
- управлінська інформаційна система (кінець 80-х років ХХ століття);
- планування і контроль (початок 90-х років ХХ століття);
- координація (90-і роки ХХ століття);
- управління управлінням (кінець 90-х років ХХ століття);
- координація процесу ухвалення рішень (2000-і роки).

Перша концепція розглядає контролінг як сукупність організаційних заходів щодо вдосконалення документообігу в рамках управлінського обліку. Простежується орієнтація на управління витратами з використанням інформаційних технологій. Прихильники даної концепції є послідовниками німецької школи. У літературних джерелах, орієнтованих на першу концепцію контролінгу, по суті, описаний управлінський облік і наведені методи і моделі управління витратами і бюджетування.

Друга концепція підходить до контролінгу як до управлінської інформаційної системи. Відмінність між першою і другою концепціями криється в рівні ухвалення рішень. У першому випадку пріоритет надається оперативним завданням і інформаційною основою є кількісні дані фінансового і управлінського обліку. У другому - інформаційна база ухвалення рішень розширюється за рахунок даних функціональних областей, а рівень ухвалення рішень наближається до стратегічного.

Прихильники другого підходу розглядають контролінг як інформаційне супроводження процесу прийняття управлінських рішень - збір і об-

робку інформації, яка використовується при плануванні, контролі і регулюванні показників.

За третьою концепцією контролінг – це планування і контроль. Основоположником даної концепції вважають Д. Хана [3], який розвиває положення школи наукового управління, що розглядає процесний підхід до управління у вигляді циклів планування, організації, контролю, мотивації. Основна ідея Хана полягає в тому, що їх реалізація вимагає координації. Координуюча роль контролінгу полягає у виробленні методики узгодження стратегічного і оперативного планування в області виробничих завдань.

Третя концепція розглядає контролінг як зворотний зв'язок у контурі управління, що координує стратегічне і оперативне планування.

Четверта концепція розвиває координуючу функцію контролінгу. Відповідно до даної концепції, контролінг забезпечує зворотний зв'язок у контурі управління за рахунок методів координації (у разі стратегічного планування) і регулювання (при оперативному плануванні) в будь-якій наочній області.

Зоріна О.А. [1] виділяє три групи концепцій контролінгу, які пов'язані з його функціональним обґрунтуванням і інституційним поданням: концепції, орієнтовані на бухгалтерський облік, на інформацію і на координацію.

Про *концепції з орієнтацією на облік* можна говорити в тих випадках, коли переслідуються інформаційні цілі, які можуть бути реалізовані в першу чергу з допомогою облікових даних. Увага при цьому концентрується на показниках успіху в грошовому вираженні. Цей підхід орієнтований на прибуток і обмежено орієнтований на інформацію, оскільки ґрунтується лише на облікових даних. За цією концепцією контролінг відноситься перш за все до оперативного рівня і лише частково - до стратегічного, коли мова йде про потенціали успіху.

Концепції з орієнтацією на інформацію охоплюють усю цільову систему підприємства, включаючи не лише грошові величини. Це розширює релевантну базу контролінгу; поряд з обліковою використовується кількісна і якісна інформація, джерелом якої є безпосередньо функціональні напрямки діяльності підприємства.

Концепції з орієнтацією на координацію ґрунтуються на відмінності між системою управління і системою виконання. Система управління здійснює первинну координацію виконання управлінських рішень, а вторинну координацію всередині управлінської системи здійснює контролінг. Виходячи з обсягу координаційних завдань розглядають дві групи концепцій - з орієнтацією на планування і контроль і з орієнтацією на управлінську систему в цілому.

Концепції орієнтовані на планування і контроль націлені на координацію планування, контролю і інформаційного забезпечення, але характе-

рижуються ширшим спектром завдань, ніж підходи з інформаційною орієнтацією.

Основоположником даного напрямку є П. Хорват, який розглядає контролінг як підсистему управління, яка координує підсистеми планування, контролю і інформаційного забезпечення, підтримуючи тим самим системотворну системопов'язану координацію. Системотворна координація передбачає створення системних і процесних структур, які сприяють узгодженню завдань, а системопов'язана координація - координаційна діяльність, яка здійснюється у межах заданої системної структури для вирішення проблем. Вона полягає в збереженні і адаптації інформаційних зв'язків між підсистемами.

В таблиці 1 узагальнено й інші погляди на концепцію контролінгу залежно від ступеня фундаментальності її як економічного явища.

Таблиця 1

Сучасні концепції контролінгу

За ступенем фундаментальності	Основний зміст
Облік і контроль як елемент в системі управління	Сукупність всіх форм контрольної діяльності для інформаційного забезпечення планування і контролю виконання
Як механізм управління на перетині обліку, інформаційного забезпечення і координації діяльності	Інформаційне обслуговування і методологія ухвалення рішень і їх координації, що складають основу сервісної служби, яка сприяє менеджерам і допомагає їм керувати
Як інструмент управління, його методична база	Інструмент планування, обліку, аналізу на базі інформації; сукупність інструментів управління; економічна робота, пов'язана з реалізацією фінансово-економічної функції при ухваленні рішень
Як система управління організацією	Система регулювання витрат і результатів для підтримки бізнесу; система заходів по створенню умов ведення бізнесу на основі контролю; включає елементи: планування, організація, інформаційне забезпечення, контроль
Як нова філософія управління	Суперменеджмент, що забезпечує управління майбутнім; управління управлінням, тобто включення в систему об'єкта і суб'єкта управління; оптимізація співвідношення «витрати - результат» у виконанні цілей організації; сучасна комплексна технологія управління; особлива, нова функція управління - контролінг - як рефлексія, функція контролю, що знаходиться на вищому ієрархічному рівні

Якщо узагальнити вищесказане, то можна зробити такий висновок: в рамках кожного підходу концепція контролінгу трактується по-різному, і

більш пізні підходи розвивають попередні, акцентуючи увагу на окремих аспектах.

Література:

1. Зоріна О.А. Місце контролінгу в системі управління підприємством / О.А. Зоріна // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2010. – № 2 (49). – С. 59 – 66
2. Малышева Л.А. Какой контроллинг нужен предприятиям? [Электронный ресурс] / Л.А. Малышева // Директор ИС. – 2002. – № 7-8. – С. 57-64. – Режим доступа: <http://www.osp.ru/cio/2002/07-08/172241/>
3. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Д. Хан. – пер. с нем. - под ред. и с предисл. А.А. Турчака, Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича. - М.: Финансы и статистика, 1997. - 765 с.

*Нискоклон Марія,
студентка групи РКзм-51*

ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ОСНОВНІ МЕТОДИ ЇХ ОЦІНЮВАННЯ

Зіткнення з різноманітними ризиками — звичайна загроза для будь-якого інвестора в умовах сучасної ринкової економіки. Здебільшого, вкладаючи свої кошти у виробництво тих чи тих товарів чи послуг, інвестор не може мати цілковитої впевненості в суспільному визнанні результатів цього виробництва. На практиці таке визнання залежить від вдалого сполучення різних факторів, отже інвестори ризикують отримати прибуток, менший за очікуваний, або, навіть, зазнати збитків.

Таким чином, дослідження інвестиційних ризиків, виявлення факторів, які їх викликають, та обчислення можливих втрат – актуальні питання, на які необхідно зважати сучасному інвесторові, приймаючи рішення щодо вкладання коштів у той чи той напрям виробничої чи комерційної діяльності. Саме тому вміння оцінювати інвестиційні ризики є необхідним для сучасного менеджера.

За умов сучасної української економіки проблема інвестиційних ризиків є особливо гострою через нестабільність податкового режиму, падіння курсу національної валюти, низьку купівельну спроможність значної частини населення. Тому для інвесторів, які мають справу з вітчизняним ринком, особливо важливо ретельно визначати можливий вплив інвестиційних ризиків.

На даний час проблемою інвестиційного ризику займається багато вітчизняних та зарубіжних учених. Науково обґрунтованими та цікавими є дослідження даної проблеми О. Л. Устенка, Б. М. Щукіна та ін. Проте, не-